

Bob Wilsons theatermarathon the CIVIL warS

HET VERHAAL

VAN EEN BOOM

the CIVIL warS gaat op 6 juni 1984 in première tijdens de Olympische Spelen in Los Angeles. Het stuk bestaat uit vijf bedrijven die voorbereid werden in zes steden en drie werelddelen. Eén stukje, eerste akte, scène B — Rotterdam, is af. Johan Thielemans en Marianne Van Kerkhoven zagen een try-out en praatten achteraf met de meester.

Bob Wilson zit in een theaterfauteuil te piekeren, terwijl rond hem zijn naaste medewerkers moe en geduldig wachten. Ze hebben, na een lange dag repetities, de eerste try-out meegemaakt van het nieuwe spektakel *the CIVIL warS*. Reeds jaren hebben ze erover gesproken, reeds weken hebben ze heel hard gewerkt, maar nu zien ze voor het eerst hoe alle elementen samenkomen, en of het geheel klopt. Dat doet het in grote mate, vindt Bob Wilson, maar toch zijn er nog een paar details die niet door de beugel kunnen. Hij maakt zich bijzonder druk over een veiligheidshaak die veel te zichtbaar een blonde knaap naar boven trekt. "Het kan niet anders," zeggen zijn medewerkers, "het moet anders," houdt Wilson koppig vol. Tot vier uur in de morgen zal het onderwerp van de haak weer te berde komen. Voorlopig valt de discussie stil op de opmerking dat er geen geld en geen tijd meer is om er nog veel aan te veranderen.

Aan de rede ontsnapt

Geld is wellicht het element waar de tegenwoordige toeschouwer het eerst aan denkt. Bob Wilson heeft voor de Olympische spelen in Los Angeles de wilde gedachte gehad om een reuzespektakel op te zetten. Het zou niet minder dan een theatermarathon worden. Zowat alle landen van de wereld zouden hieraan meewerken. De uiteindelijke productie

zou zo'n twaalf uur duren, maar vooreerst zou hij de delen afzonderlijk op punt zetten in verschillende landen: Nederland, Duitsland, Frankrijk, Italië en de Verenigde Staten wilden hier graag aan meewerken. (Het is pijnlijk te moeten vaststellen dat België geen belangstelling toonde).

Eens dat grote schema vastlag, kwam het er op aan de vorm met inhoud te vullen. Wilson belegde workshops met de geïnteresseerden. Daar werd lang over het project gesproken en konden de verschillende landen voorstellen doen. Uit die voorstellen zou Wilson dan wel iets samenstellen. Om deze stap in het creatieproces goed te begrijpen, moet men weten tot welke theaterstrekking Bob Wilson behoort. Hij is de meest gereputeerde telg van de New Yorkse avant-garde. Op het einde van de jaren zestig maakte hij naam in Greenwich Village met spektakels die vooral opvielen door hun uiterlijke vorm. De titels suggereren altijd veel inhoud, maar het uiteindelijke resultaat heeft slechts oppervlakkige dingen met die inhoud gemeen. Zo bijvoorbeeld *Life and Times of Joseph Stalin*. Geen commentaar of afrekening met een politiek systeem. Het is alleen een zeer goed kinkende titel. Wat iedereen uit deze vertoning heeft onthouden is de lengte, en de schoonheid van de beelden. De lengte was wel het meest controversiële van de onderneming, want het stuk duurde een hele nacht lang. Het publiek werd

uitgenodigd om slaapzakken en kussens mee te brengen. Slapen tijdens de vertoning was toegelaten. De vertoning was een gebeuren, maar het was niet noodzakelijk om alles te zien, of alles met dezelfde aandacht te volgen. Bob Wilson manifesteerde meteen een nieuwe kijk op de relatie toeschouwer-spektakel. Hij bouwde er een deel vrijheid in. Het spektakel ontsnapte dan ook aan de rede. Het werd in de eerste plaats een beleven.

On the Beach

Dezelfde principes lagen aan de basis van *Einstein on the Beach*, dat ook in Brussel te zien was. Opnieuw bestond er een discrepantie tussen de titel en het getoonde. Einstein was niet meer dan een verschijning, een icoon. *The Beach* werd nooit gezien, maar refereerde aan een roman van Nevil Shute *On the Beach*, waarin de catastrofe van een atoombomontploffing behandeld werd. Einstein leidt naar zulk een strand, was de boodschap van de titel. Maar het spektakel zelf was op geen enkel ogenblik dreigend. Het bestond uit een reeks fascinerende bewegende beelden, die koppig naast elkaar bleven staan. Ze suggereerden dat er misschien betekenis was, maar de toeschouwer kon de gegevens niet in elkaar passen. De weerbaarheid van het materiaal verhoogde de fascinatie. De rede werd voortdurend voor schut gezet.

Ook de emoties werden niet aangegproken. Op de scène gebeurden